

พุทธจิตรกรรมทั้งกานในลัทธิวัชรยานแบบทิเบตที่เก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็น (โผวเหยงหยี่) อำเภอท่ามะกา
จังหวัดกาญจนบุรี และมูลนิธิพันดารา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี *

Thangkas, Tibetan Vajrayana Buddhist Painting Reserved at Wat Pho Yen, Tha Maka
District, Kanchanaburi Province and the Thousand Stars Foundation, Muang District,
Nonthaburi Province

ลลิตา ชัยกุล**

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาและรูปแบบทางศิลปกรรมของพุทธจิตรกรรมทั้งกานในลัทธิวัชรยานแบบทิเบตที่ถูกเก็บรักษาไว้ในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกจิตรกรรมทั้งกาที่ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็นและมูลนิธิพันดาราเป็นกรณีศึกษา โดยนำมาเปรียบเทียบกับจิตรกรรมทั้งกาตามแนวประเพณีของทิเบตตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา

ผลการศึกษาด้านเนื้อหาสรุปได้ว่าจิตรกรรมทั้งกาที่เป็นกรณีศึกษามีรูปแบบสำคัญตามที่ระบุไว้ในคัมภีร์สาธนาและประติมานวิทยาของพระพุทธรูปศาสนาวัชรยานแบบทิเบต ทั้งนี้อาจปรับเปลี่ยนรายละเอียดรูปลักษณ์บางประการไปตามรสนิยมของชาวทิเบตโดยที่ไม่ทำให้เนื้อหาหลักหรือการตีความสัญลักษณ์เปลี่ยนไป

ส่วนผลการศึกษาด้านรูปแบบศิลปกรรมของจิตรกรรมทั้งกาที่เป็นกรณีศึกษาแบ่งได้ 2 รูปแบบสำคัญคือ จิตรกรรมทั้งกาทิเบตแบบภาคกลาง และจิตรกรรมทั้งกาทิเบตแบบภาคตะวันออก โดยทั้งสองรูปแบบนี้มีลักษณะร่วมกันทั้งการจัดองค์ประกอบ การใช้รูปทรงบุคคลตามประติมานวิทยา การใช้เส้นรอบนอก และการรับอิทธิพลรูปทรงแบบศิลปะจีน โดยล้วนเป็นรูปแบบจิตรกรรมทั้งกาทิเบตตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา แต่ความแตกต่างของรูปแบบทั้งสองคือการใช้สีที่จิตรกรรมทั้งกาทิเบตแบบภาคกลางเน้นสีที่สดจัดและหนา ส่วนจิตรกรรมทั้งกาทิเบตแบบภาคตะวันออกมีสีที่ไม่สดจัด บาง และเน้นการสร้างบรรยากาศคล้ายจิตรกรรมทิเบตแบบศิลปะจีน

การศึกษาวิทยานิพนธ์นี้จะประโยชน์ด้านการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านศิลปกรรมทิเบตโดยเฉพาะพุทธจิตรกรรมทั้งกาทิเบตที่ถูกเก็บรักษาไว้ในประเทศไทย และเพื่อให้สังคมไทยได้เข้าใจในศิลปกรรมและพระพุทธรูปศาสนาในลัทธิวัชรยานแบบทิเบตให้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : จิตรกรรมทั้งกา วัชรยาน ทิเบต

Abstract

The initial research conducted for the objectives of studying information and pattern of artistic work in Thangkas Buddhist painting art, a more predominant form of painting which is in Tibetan Vajrayana Buddhism that has been preserved currently in Thailand. According to

* เนื้อหาของบทความเรียบเรียงจากวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2554 เรื่อง พุทธจิตรกรรมทั้งกานในลัทธิวัชรยานแบบทิเบตที่เก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็น (โผวเหยงหยี่) อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี และมูลนิธิพันดารา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยมี ดร.สุธา สันะวัต เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมการทำวิทยานิพนธ์

** ลลิตา ชัยกุล นักศึกษาปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, aramison@hotmail.com

the, the Thangkas masterpieces of art which are belongs to Wat Pho Yen and the Thousand Stars Foundation, they were chosen to reveal as the thesis cases study. The study is included the logical comparison with Traditional Tibetans Thangka since 17th century AD.

According to the research result, the chosen samples has properly appeared as the same frequent themes of Thangkas in sacred books of Tibetan Vajrayana Buddhism iconography. Even though it might be the details flexibility throughout the Tibetans preferences without causing the theme distortion and distort the interpretation.

In addition, the result of studying those pattern art objects can be divided to two insignificant patterns. One is Tibetans Thangka masterpiece in Central region, and Tibetans Thangka masterpiece in East Region. Apparently, these two type of patterns have the common characteristics, which including the composition arrangement, the portrait configuration in iconography, outline pattern, and Chinese structure influenced. All of them clearly appear since 17th century AD. However, there are a pattern difference which is the color adoption, the Tibetans Thangka masterpiece in Central region reveal clearly using a very bright and thick color style, while the Tibetans Thangka masterpiece in East Region clearly using more softer and more thinner including highlight on creating the circumstance which is resemble to the Chinese perspective artworks.

The study of this thesis will be valuable for dissemination of Tibetan artistic knowledge, especially Thangkas Buddhist painting that was preserved in Thailand. Thus, the study could be utilized for Thai society can gain more understanding in artistic work and Tibetan Vajrayana Buddhism.

Key word : Thangka Vajrayana Tibet

บทนำ

พระพุทธศาสนาลัทธิวัชรยานแบบทิเบตมีลักษณะเฉพาะตนแตกต่างจากพระพุทธศาสนาในประเทศอื่นในเอเชีย เนื่องจากได้นำพิธีกรรมของลัทธิเพ็น (Bon) ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของทิเบตผสมผสานเข้าไปด้วยประกอบกับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่ยากลำบากต่อการเข้าถึง ทำให้องค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของทิเบตยากที่โลกภายนอกจะเข้าใจ อย่างไรก็ตามองค์ความรู้เหล่านี้ของทิเบตเพิ่งถูกเปิดเผยและศึกษาอย่างจริงจังโดยนักสำรวจและนักวิชาการเมื่อราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ความสนใจนี้เพิ่มขึ้นหลังจากที่ทิเบตถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของจีนในปี ค.ศ. 1959 สังคมโลกจึงหันมาสนใจและศึกษาเกี่ยวกับทิเบตในหลากหลายด้าน ทั้งประวัติศาสตร์ สังคม ศาสนา รวมถึงศิลปกรรม

ความรู้เกี่ยวกับทิเบตในสังคมไทยช่วงแรกเริ่มมาจากผลงานแปลและเรียบเรียงจากหนังสือของชาวต่างประเทศ เป็นต้นว่าเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือ “ลัทธิของเพ็น” ของเฮนรี โกลเดส – นาเคประทีป ซึ่งเก็บใจความมาจากหนังสือเรื่อง “พระพุทธศาสนาแบบทิเบต” (Tibetan Buddhism) ของ ลอเรนซ์ ออสติน แวดเดล (Laurence Austine Waddell ค.ศ. 1854 – 1938) หลังจากนั้นก็มีนักวิชาการชาวไทยศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ และภิกษุณีธัมมณันทา ซึ่งทั้งสองท่านมีผลงานเกี่ยวกับการศึกษาสภาพสังคมการเมือง วัฒนธรรมประเพณี และศาสนาของทิเบตอย่างต่อเนื่อง แต่ทว่าด้านศิลปกรรมในพระพุทธศาสนา ลัทธิวัชรยานของทิเบตมีผู้ศึกษาค้นคว้าอยู่เป็นจำนวนน้อย ทั้ง ๆ ที่พุทธศิลป์เหล่านี้แสดงถึงเอกลักษณ์พระพุทธศาสนา ลัทธิวัชรยานแบบทิเบตได้อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุดประการหนึ่ง

พุทธศิลป์ที่เบตถือได้ว่าถูกสร้างขึ้นด้วยวิธีการและวัสดุที่หลากหลาย มีความโดดเด่นไม่ด้อยไปกว่าพุทธศิลป์ในวัฒนธรรมอื่น พุทธศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของลัทธิวัชรยานคือจิตรกรรมที่เรียกว่า “ทังกา” (Thangka) ซึ่งคล้ายกับภาพพระบฏของไทย และถูกสร้างขึ้นในหลายพื้นที่ซึ่งนับถือลัทธินี้ ทั้งในทิเบต จีน ภูฏาน เนปาล และอินเดีย เป็นต้น จิตรกรรมทังกาเป็นงานจิตรกรรมบนผืนผ้า มีทั้งแบบวาดด้วยสี ทอเป็นผืน หรือใช้ผ้าเย็บติดเข้าเป็นลวดลาย มีทั้งขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่ มีคุณสมบัติสามารถขนย้ายนำติดตัวไปได้ง่ายโดยม้วนเก็บ จึงทำให้จิตรกรรมทังกาเป็นพุทธศิลป์ที่ยังคงเป็นที่นิยมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ศึกษาพิจารณาเห็นว่าจิตรกรรมทังกาสามารถเป็นกรณีศึกษาเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาวัชรยานแบบทิเบตได้ เนื่องจากการแสดงออกทางทัศนธาตุเป็นไปอย่างครบถ้วน อีกทั้งสีสันและการจัดองค์ประกอบก็สะท้อนถึงระบบสัญลักษณ์ทางพุทธปรัชญาได้ชัดเจนกว่าพุทธศิลป์แขนงอื่น

จิตรกรรมทังกาที่ถูกเก็บรักษาไว้ในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นศิลปวัตถุที่ถูกเก็บรักษาไว้ในพุทธศาสนสถานจีนิกาย พิกิธัญ และบ้านฆราวาสผู้ศรัทธา ในการศึกษาวิทยานิพนธ์นี้ผู้ศึกษาจะเน้นศึกษาจิตรกรรมทังกาที่ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็น (โผวเหยงหยี่) ตำบลดอนขม้น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 13 ภาพ และที่มูลนิธิพันดารา ถนนรัตนนิเบศร์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำนวน 14 ภาพ มาเป็นกรณีศึกษาเพื่อเรียนรู้ถึงรูปแบบ เทคนิค เนื้อหาทางพุทธปรัชญา และการใช้จิตรกรรมทังกาในสมัยปัจจุบันที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทย วัดโพธิ์เย็นเป็นสถานที่หนึ่งในประเทศไทยซึ่งเก็บรักษาจิตรกรรมทังกา ถูกก่อตั้งโดยพระมหาคณาจารย์จีนธรรมสมาธิวัตร (โพธิ์แจ่มมหาเถระ) ซึ่งท่านเจ้าคุณอาจารย์เคยได้รับการฝึกปฏิบัติในพระพุทธศาสนาวัชรยานจากทิเบตและได้นำจิตรกรรมทังกาจากทิเบตกลับมารักษาไว้ในประเทศไทยเมื่อราวพุทธศักราช 2490 (คริสต์ศักราช 1940) บริเวณที่ท่านได้เดินทางไปจาริกแสวงบุญนี้มีปฏิสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับเขตแดนจีนที่มีพรมแดนติดกับทิเบต ประกอบกับพระอาจารย์ของท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีอำนาจของจีนผู้หนึ่งในขณะนั้น จิตรกรรมทังกาที่ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็นจึงเป็นกรณีศึกษาหนึ่งที่มีรูปแบบสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลด้านพุทธศิลป์ทิเบตในเขตแดนจีน

ส่วนมูลนิธิพันดารานั้น เป็นมูลนิธิที่ก่อตั้งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายศึกษาวิจัย เผยแพร่ความรู้ และอนุรักษ์เกี่ยวกับภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ทิเบต รวมทั้งส่งเสริมการติดต่อสื่อสารระหว่างประเพณีของพระพุทธศาสนาวัชรยานิกายต่าง ๆ โดยมี รศ.ดร.กฤษดาวรรณ หงส์ลัดดาภิรมย์ ผู้ก่อตั้งมูลนิธิและเป็นนักวิชาการด้านทิเบตศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาและวัฒนธรรมของทิเบต ท่านได้เดินทางไปในหลายพื้นที่ทั่วทิเบต โดยเฉพาะบริเวณทิเบตตะวันออก จากการเดินทางนี้เองทำให้ท่านได้พบเห็นและได้รับจิตรกรรมทังกาจากที่ต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งที่เช่าซื้อเพื่อเก็บรักษาและได้รับจากพระลามะผู้ใหญ่ ฉะนั้นจิตรกรรมทังกาที่ถูกเก็บรักษาไว้ที่มูลนิธิพันดาราจึงสะท้อนถึงความหลากหลายด้านเชิงช่างที่แตกต่างออกไปตามแต่ละพื้นที่อันกว้างใหญ่ของทิเบต

ในปัจจุบัน การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับจิตรกรรมทังกาของนักวิชาการไทยยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจิตรกรรมทังกาที่ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็นและมูลนิธิพันดรายังไม่เคยมีผู้ศึกษามาก่อน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงคาดหวังว่าการศึกษาค้นคว้าของทั้งสองแห่งนี้ ทั้งทางด้านรูปแบบศิลปกรรมและเนื้อหาพุทธปรัชญาของลัทธิวัชรยานแบบทิเบต จะเป็นตัวอย่างหนึ่งอันสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของจิตรกรรมทังกาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน และหวังว่าการศึกษาค้นคว้านี้จะเป็นประโยชน์ต่อชาวไทยเพื่อให้รู้จักคุณค่าของพุทธจิตรกรรมทังกาและเข้าใจลัทธิวัชรยานแบบทิเบตมากขึ้น

วิธีการวิจัย

1. เก็บข้อมูลจากเอกสารชั้นรองด้านประวัติศาสตร์ของทิเบต การเผยแพร่พระพุทธศาสนาวัชรยานจากอินเดียสู่ทิเบต ลักษณะพุทธศิลป์แบบทิเบตโดยสังเขป และพัฒนาการด้านจิตรกรรมทังกาของทิเบตอย่างละเอียด
2. เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง และถ่ายภาพจิตรกรรมทังกาของวัดโพธิ์เย็นและมูลนิธิพันดาราอย่างละเอียด

3. นำข้อมูลภาคสนามมาศึกษาประกอบกับข้อมูลเอกสารเรื่องการเผยแพร่พระพุทธศาสนาลัทธิวัชรยานในประเทศไทย เรื่องรูปแบบ เทคนิค เนื้อหาทางพุทธปรัชญา และพัฒนาการของจิตรกรรมทั้งภาพที่วัดโพธิ์เย็นและมูลนิธิพันดารา กับจิตรกรรมทั้งภาพแนวประเพณีของทิเบตตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบถึงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างจิตรกรรมทั้งภาพซึ่งถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็นและมูลนิธิพันดารา กับจิตรกรรมทั้งภาพแนวประเพณีของทิเบตตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา
5. สรุปการวิเคราะห์เปรียบเทียบและจัดทำรายงานวิทยานิพนธ์สมบูรณ์

ผลการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง “พุทธจิตรกรรมทั้งภาพในลัทธิวัชรยานแบบทิเบตที่เก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็น (โผยเห่งหยี่) อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี และมูลนิธิพันดารา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี” มีตัวอย่างกรณีศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 27 ภาพ โดยแบ่งเป็นจิตรกรรมทั้งภาพที่ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็นจำนวน 13 ภาพ อีกส่วนหนึ่งคือจิตรกรรมทั้งภาพที่ถูกเก็บรักษาไว้ที่มูลนิธิพันดารา จำนวน 14 ภาพ โดยจิตรกรรมทั้งภาพเหล่านี้ถูกเก็บรักษาไว้ที่ มูลนิธิพันดารา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, มูลนิธิพันดารา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร และศูนย์ขทิรวิน * หรือชื่ออย่างเป็นทางการว่า “ภัทรกัลป์ตราชทิรวิน” ตั้งอยู่ที่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งทั้งสามแห่งอยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิพันดาราทั้งหมด

ทั้งนี้การศึกษาวินิจฉัยจิตรกรรมทั้งภาพ ผู้ศึกษาได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ เนื้อหาด้านพุทธปรัชญาในจิตรกรรมทั้งภาพ และรูปแบบทางศิลปกรรมในจิตรกรรมทั้งภาพ การวิเคราะห์เนื้อหาทางพุทธปรัชญา เป็นไปเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านพุทธปรัชญาของพระพุทธศาสนาลัทธิวัชรยานแบบทิเบตที่ถูกถ่ายทอดในจิตรกรรมทั้งภาพ ส่วนการวิเคราะห์รูปแบบด้านศิลปกรรมเป็นไปเพื่อศึกษาลักษณะเด่นด้านรูปแบบจิตรกรรมทั้งภาพของทิเบต โดยใช้จิตรกรรมทั้งภาพที่ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็นและมูลนิธิพันดาราเป็นกรณีศึกษา

เนื้อหาด้านพุทธปรัชญา

เนื้อหาด้านพุทธปรัชญาของจิตรกรรมทั้งภาพจำนวน 27 ภาพที่ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็นและมูลนิธิพันดาราแบ่งตามสถานะของบุคคลองค์ประธานในภาพได้ 4 ประเภท คือ พระพุทธเจ้า, พระโพธิสัตว์, พระธรรมบาล และพระอาจารย์และบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ของทิเบต

1. พระพุทธเจ้า ได้แก่ พระธยานิพุทธเจ้า 5 พระองค์, พุทธเกษตรสุชาวดี, พระโฆษชัยคุรุไวฑูรยประภา และพระพุทธเจ้าแห่งการปลงอาบัติ 35 พระองค์

- ภาพที่ 1 พระไวโรจนะ จิตรกรรมทั้งภาพของวัดโพธิ์เย็น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
 ภาพที่ 2 พระอักโษภยะ จิตรกรรมทั้งภาพของวัดโพธิ์เย็น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
 ภาพที่ 3 พระรัตนสัมภวะ จิตรกรรมทั้งภาพของวัดโพธิ์เย็น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

* สะกด “ขทิรวิน” ด้วย “ท” ตามชื่อที่มูลนิธิพันดารากำหนด

ภาพที่ 4 พระอมิตาภะ จิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 5 พระอโมฆสิทธิ จิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

จิตรกรรมทั้งการูปพระธยานิพุทธเจ้า 5 พระองค์ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็น มีจำนวน 5 ภาพ ภาพละ 1 พระองค์ พระธยานิพุทธเจ้า 5 พระองค์ประกอบไปด้วย พระไวโรจนะ (ภาพที่ 1), พระอักโขภยะ (ภาพที่ 2), พระรัตนสัมภวะ (ภาพที่ 3), พระอมิตาภะ (ภาพที่ 4) และพระอโมฆสิทธิ (ภาพที่ 5) ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาในลัทธิมหายานและวัชรยาน รูปลักษณ์ตามประติมานวิทยาของพระธยานิพุทธเจ้าแต่ละพระองค์มีลักษณะร่วมกันคือทรงประทับวัชรสาสนะ ในจิตรกรรมทั้งกาทั้งห้าภาพนี้ทุกภาพพระองค์ต่างปรากฏในรูปนิรมานกายจึงมีพระเกศาสั้นม้วนขดเป็นกันหอยติดพระเศียร อุษณิษะนูน มีอุรณาทิกลางพระขนงทั้งสองข้าง พระกรณยาวซึ่งเป็นหนึ่งในคุณลักษณะของมหาบุรุษ 32 ประการ แต่ละพระองค์ทรงห่มจีวรเฉียง ข้อแตกต่างในแต่ละพระองค์ คือ ทรงมีวรรณะและมูทราแตกต่างกัน คือ พระไวโรจนะทรงมีวรรณะขาว กระทำธรรมจักรมูทรา พระอักโขภยะทรงมีวรรณะน้ำเงินกระทำภูมิสปรสมุทรา พระรัตนสัมภวะทรงมีวรรณะเหลืองกระทำารมมูทรา พระอมิตาภะทรงมีวรรณะแดงกระทำธยานมูทรา และพระอโมฆสิทธิมีวรรณะเขียวกระทำอภัยมูทรา แต่จิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็นที่ปรากฏรูปพระธยานิพุทธเจ้า 5 พระองค์มีเพียงพระอมิตาภะและพระอโมฆสิทธิที่แสดงรูปลักษณ์ตรงตามประติมานวิทยา ส่วนพระไวโรจนะ พระอักโขภยะ และพระรัตนสัมภวะล้วนแสดงมูทราที่แตกต่างออกไป คือ พระไวโรจนะแสดงมูทราที่คล้ายกับการทำดัชนีมูทราทั้งสองพระหัตถ์และนำมาประสานกันไว้ที่พระอุระ ซึ่งเป็นลักษณะที่ไม่ปรากฏในพระไวโรจนะตามแบบพุทธศิลป์ของทิเบต ส่วนพระอักโขภยะและพระรัตนสัมภวะกลับแสดงมูทราที่สลับกันซึ่งในกรณีนี้อาจเกิดจากความผิดพลาดของศิลปินผู้วาดที่วาดมูทราสลับกันหรือลงสีวรรณะสลับกันก็ได้

จิตรกรรมทั้งการูปพุทธเกษตรสุชาวดี (ภาพที่ 6) ถูกเก็บรักษาไว้ที่มูลนิธิพันดาราแสดงเรื่องราวพุทธเกษตรประจำทิศตะวันตกของพระอมิตาภะ ซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์มหาสุชาวตีวุหสูตร จุลสุชาวตีวุหสูตร และอมิตายุทธยานสูตรเป็นสำคัญ โดยมีเนื้อหาสอดคล้องกับที่ปรากฏในจิตรกรรมทั้งกา คือ พระอมิตาภะอยู่ในรูปพระพุทธรูปนิรมานกาย ทรงกระทำธยานมูทรา และประทับวัชรสาสนะเป็นองค์ประธานของภาพ ขนาบข้างด้วยพระโพธิสัตว์สาวกคือ พระอวโลกิเตศวรวรรณะขาวที่เบี่ยงขวาและพระมหาสถามปราปต์วรรณะน้ำเงินประทับทางเบี่ยงซ้ายของพระอมิตาภะ รวมทั้งกลุ่มพระอักษุมหาโพธิสัตว์ซึ่งบางพระองค์ก็แสดงไม่ชัดเจนและบ้างก็วรรณะไม่สอดคล้องตามประติมานวิทยา นอกจากนี้ในจิตรกรรมทั้งกายังประกอบด้วยพระธยานิพุทธเจ้า 5 พระองค์ พระพุทธรูปแห่งสามกาล พระพุทธรูปทั้งสิบทิศ และพระพุทธรูปจากภูมิทั้งหก รวมทั้งพระโพธิสัตว์และผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดในพุทธเกษตรสุชาวดีต่างเคลื่อนเข้ามาฟังธรรมะจากพระอมิตาภะ การแสดงรูปพุทธเกษตรสุชาวดีในจิตรกรรมทั้งกาเป็นไปเพื่อให้ผู้ศรัทธาเห็นภาพรายละเอียดมากมายของพุทธเกษตรสุชาวดีในคัมภีร์ให้เป็นรูปธรรมและมีความถูกต้องตรงกัน

ภาพที่ 6 พุทธเกษตรสุชาวดี จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดารา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ภาพที่ 7 พระโฆษชัยคุรุไวฑูรยประภา จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดารา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

จิตรกรรมทั้งการูปพระโฆษชัยคุรุไวฑูรยประภา (ภาพที่ 7) เป็นจิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดารา แสดงพระพุทธเจ้าที่ทรงขจัดโรคภัยทั้งทางกายและใจแก่ผู้ที่นั่งถือนิพพาน คัมภีร์โฆษชัยคุรุไวฑูรยประภาสัปตพุทธปุรวณิธานวิเศษสูตรเป็นคัมภีร์สำคัญที่อุทิศแก่พระองค์โดยเฉพาะ ตามประติมานวิทยาพระโฆษชัยคุรุมักเป็นพระพุทธเจ้าในรูปนิรมานกาย มีวรรณะน้ำเงิน พระหัตถ์ซ้ายกระทำยานมูทราโดยอุ้มบาตรบรรจุโอสถหรือผลสมอ และพระหัตถ์ขวากระทำวรมุทราพร้อมถือก้านต้นสมอที่ติดผลหรือถือผลสมอ ในรูปนี้ยังปรากฏพระศากยมุนีพร้อมด้วยพระสองชะปะเป็นบริวารร่วมด้วย โดยพระศากยมุนีทรงปรากฏรูปลักษณะคล้ายกับพระโฆษชัยคุรุแต่ทรงมีวรรณะเหลืองและไม่ปรากฏผลสมอในพระหัตถ์หรือภายในบาตร ส่วนพระสองชะปะทรงปรากฏในรูปพระสงฆ์ทรงจีวรแบบทิเบตพร้อมด้วยหมวกทรงสูงแหลมสีเหลือง เมื่อพิจารณาเนื้อหาตามคัมภีร์โฆษชัยคุรุไวฑูรยประภาสัปตพุทธปุรวณิธานวิเศษสูตรแล้ว ผู้ศึกษาตีความว่าพระศากยมุนีในภาพนี้คือผู้ถ่ายทอดเรื่องราวของพระพุทธเจ้าแห่งการแพทย์ประทานแด่เหล่าสรรพสัตว์ตามที่พระมัญชุศรีทรงทูลขอ ซึ่งพระมัญชุศรีอาจสื่อแทนด้วยพระสองชะปะที่ถูกเชื่อว่าเป็นนิรมานกายของพระองค์

ภาพที่ 8 พระพุทธเจ้าแห่งการปลงอาบัติ 35 พระองค์ จิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็น อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 9 พระพุทธเจ้าแห่งการปลงอาบัติ 35 พระองค์ จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดารา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

จิตรกรรมทั้งการูปพระพุทธรูปเจ้าแห่งการปลงอาบัติ 35 พระองค์เป็นจิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็น (ภาพที่ 8) และมูลนิธินันทาร (ภาพที่ 9) แห่งละ 1 ภาพ ต่างแสดงรูปพระพุทธรูปเจ้า 35 พระองค์ที่มีเนื้อหาจาก คัมภีร์อุปาลิปถก และบทสวดของพระสองขะปะ เพื่อขอขมากรรมจากการละเมิดศีลให้ผู้ที่มีสวมนต์ถึงพระองค์ นั้นกลับมาบริสุทธิ์ดังเดิม พระพุทธรูปเจ้าแต่ละพระองค์ทรงอยู่ในรูปนิรมานกายแต่แตกต่างกันที่วาระ การแสดงมูทรา และบางพระองค์ทรงถือสัญลักษณ์เฉพาะไว้ อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบพระพุทธรูปเจ้าแต่ละ พระองค์ในจิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็นและมูลนิธินันทาร กับจิตรกรรมทั้งกาของทิเบต จะเห็นได้ว่ามีบาง พระองค์แสดงวาระไม่ตรงตามประติมานวิทยาเสมอไป

2. พระโพธิสัตว์ ได้แก่ พระมัญชุศรี 5 พระองค์, พระนางตาราเขียว, พระนางตารา 21 พระองค์, พระนางตาราขาว, พระอจละ และพระนางมหายุรี*

จิตรกรรมทั้งการูปพระมัญชุศรี 5 พระองค์ (ภาพที่ 10) เป็นจิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธินันทาร แสดง รูปพระมัญชุศรีซึ่งเป็นพระโพธิสัตว์แห่งปัญญา ในรูปลักษณะที่แตกต่างกัน 5 ลักษณะตามความเชื่อว่าแต่ละ พระองค์ทรงประทับอยู่บนภูเขาศรีระหรือภูเขาศรีระ 5 ยอด พระโศภิต พักปะ พระอาจารย์ในพระพุทธศาสนา ลัทธิวัชรยานแบบทิเบตนิคายสาเกยช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 13 เป็นผู้เผยแพร่ความเชื่อนี้ พระมัญชุศรีแต่ละ รูปลักษณะได้แก่ ลำดับแรก คือ พระนามสังคีตวาระทองทรงมี 4 กรที่ถือจาปะ, พาณะ, ปุสตะ และขัฑะ ลำดับที่ 2 พระอรปจนะมีวาระแดงทรงถือขัฑะชูไว้เหนือพระเศียรและถือก้านปัทมะรองรับปุสตะ ลำดับที่ 3 พระมัญชุโฆชะวาระแดงประทับบนหลังสิงห์ทรงกระทำธรรมจักรมูทราพร้อมถือก้านปัทมะที่รองรับขัฑะและ ปุสตะ ลำดับที่ 4 พระมัญชุโฆชะวาระขาวพระหัตถ์ขวากระทำวามูทรา พระหัตถ์ซ้ายถือก้านปัทมะที่รองรับ ปุสตะและขัฑะ และลำดับที่ 5 พระกฤษณมัญชุศรีซึ่งมีวาระน้ำเงิน ทรงถือขัฑะที่พระหัตถ์ขวาและชูขึ้น ส่วนพระหัตถ์ซ้ายถือปุสตะ อย่างไรก็ตามพระมัญชุศรีที่ในจิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธินันทารนี้มีรูปลักษณะบาง ประการ เช่น วาระ และตำแหน่งของสัญลักษณ์แตกต่างไปจากที่ระบุในประติมานวิทยาเล็กน้อย อีกทั้งหาก เปรียบเทียบกับจิตรกรรมทั้งกาทิเบตในเนื้อหาเดียวกันแล้ว จะเห็นว่าแต่ละพระองค์ก็แสดงรูปลักษณะที่ไม่ตรงกับ ประติมานวิทยาเสมอไป แต่ส่วนใหญ่พระมัญชุศรี 5 พระองค์นั้นจะทรงมีวาระขาว เหลือง ส้ม (หรือแดง) แดง และน้ำเงิน

ภาพที่ 10 พระมัญชุศรี 5 พระองค์ จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธินันทาร อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ภาพที่ 11 พระนางขัตติยนันทาร จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธินันทาร อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

* จากการศึกษาพบว่าจิตรกรรมทั้งการูปพระอจละและพระนางมหายุรีซึ่งถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็น มีรูปลักษณะที่แตกต่าง จากประติมานวิทยาอย่างมาก ผู้ศึกษาจึงได้เรียบเรียงไว้ในช่วงท้ายของเนื้อหาในหัวข้อเนื้อหาพุทธปรัชญา

พระนางตาราเขียวหรืออีกพระนามคือพระนางขทิรวนิตารา ตามประติมานวิทยานั้นทรงมีวรรณะเขียว ประทับลิตาสนะและมีดอกอุดปาละเป็นสัญลักษณ์ รูปลักษณะของพระองค์ปรากฏเป็นองค์ประธานในจิตรกรรมทั้งการูปพระนางขทิรวนิตาราของมูลนิธิปันตารา และรูปพระนางตารา 21 พระองค์ในจิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็นและมูลนิธิปันตาราแห่งละ 1 ภาพ จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิปันตารารูปพระนางขทิรวนิตารา (ภาพที่ 11) ในที่นี้ทรงอยู่ในสถานะอัมภุมหาภยตารา ที่ทรงคุ้มครองผู้ที่นับถือพระองค์ให้พ้นจากภัยอันตราย 8 ประการทั้งในทางโลกและทางธรรมโดยปรากฏเป็นสัญลักษณ์อยู่ในระยะหน้าของภาพ ได้แก่ ภัยจากวิญญานชั่วร้าย (ความสงสัย), การถูกคุมขัง (ความใจแคบ), อุทกภัย (โลภะ), ภัยจากสัตว์มีพิษ (ริษยา), อัคคีภัย (โทสะ), ภัยจากช้าง (โมหะ), ภัยจากสิงห์ (มานะ) และภัยจากโจร (มิจฉาทิฎฐิ)

สำหรับจิตรกรรมทั้งการูปพระนางตารา 21 พระองค์ของวัดโพธิ์เย็น (ภาพที่ 12) และมูลนิธิปันตารา (ภาพที่ 13) แม้แสดงเรื่องราวเช่นเดียวกันแต่ก็ถูกสร้างขึ้นพื้นฐานของประติมานวิทยาที่ต่างกัน ได้แก่ รูปพระนางตารา 21 พระองค์ของวัดโพธิ์เย็นถูกสร้างตามประติมานวิทยาของพระโชกยูร์ ลิงปะ ในความเชื่อของนิกายนิงมะ ซึ่งพระนางตาราแต่ละพระองค์ทรงกระทำวิตรรกมูทราพร้อมถือดอกปัทมะหรืออุดปาละรองรับสัญลักษณ์แตกต่างกัน แต่มีบางพระองค์ที่ปรากฏรูปลักษณะโดดเด่นต่างจากพระองค์อื่น คือ ทรงถือจินดามณีในพระหัตถ์ขวาพระองค์หนึ่ง กระทำอัญชลิมูทราพร้อมถือกิลาวีที่พระอุระพระองค์หนึ่ง และทรงถือคทาดอกไม้วัดในพระหัตถ์ขวาพระองค์หนึ่ง ต่างจากจิตรกรรมทั้งการูปพระนางตารา 21 พระองค์ของมูลนิธิปันตาราซึ่งสร้างตามประติมานวิทยาของพระนาการชุนหรือของพระอดิสะ ซึ่งพระนางตาราบริวารทุกพระองค์มีรูปลักษณะเหมือนพระนางขทิรวนิตารารองค์ประธานแต่ต่างกันเฉพาะวรรณะ

ภาพที่ 12 พระนางตารา 21 พระองค์ จิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 13 พระนางตารา 21 พระองค์ จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิปันตารา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

จิตรกรรมทั้งการูปพระนางตาราขาวหรือสิตตาราปรากฏอยู่ที่มูลนิธิปันตาราจำนวน 6 ภาพ โดยต่างมีที่มาแตกต่างกัน ได้แก่ พระนางสิตตาราภาพที่ 14 มาจากกรุงลสาชา, พระนางสิตตาราภาพที่ 15 มาจากเมืองเรื่บกง, พระนางสิตตาราภาพที่ 16 มาจากเมืองชินหนิง, พระนางสิตตาราภาพที่ 17 มาจากเมืองซัมโด, พระนางสิตตาราภาพที่ 18 ถูกนำเข้ามาจากภายในเขตแดนทิเบตแต่ไม่ทราบภูมิภาค และพระนางสิตตาราภาพที่ 19 จากเมืองธรรมศาลา ประเทศอินเดีย ทั้งนี้พระนางสิตตาราทุกภาพต่างอยู่ในรูปพระนางตารา 7 พระเนตร ซึ่งตามประติมานวิทยาของลัทธิวัชรยานแบบทิเบตนั้นพระนางตารา 7 พระเนตรทรงมีวรรณะขาว ประทับวัชรสาสนะ พระหัตถ์ขวากระทำวรมุทรา พระหัตถ์ซ้ายกระทำวิตรรกมูทราพร้อมถือก้านดอกปัทมะ พระเนตร 7 ดวงปรากฏเป็นพระเนตรหลัก 2 ดวง กลางพระเนตร 1 ดวง และบนฝ่าพระหัตถ์และฝ่าพระบาทข้างละ 1 ดวง รูปลักษณะดังกล่าวนี้ยังถูกเรียกอีกพระนามหนึ่งว่า จินตจักร

ภาพที่ 14 พระนางสิตตารา จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดารา อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ภาพที่ 15 พระนางสิตตารา จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดารา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ภาพที่ 16 พระนางสิตตารา จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดารา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ภาพที่ 17 พระนางสิตตารา จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดารา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ภาพที่ 18 พระนางสิตตารา จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดารา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 19 พระนางสิตตารา จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดารา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

3. พระธรรมบาล ได้แก่ พระยฆานตกะ และพระทากินีสิงหวัตรรา

จิตรกรรมทั้งการูปพระยฆานตกะ (ภาพที่ 20) อยู่ที่วัดโพธิ์เย็น แสดงรูปพระยฆานตกะหรือผู้พิชิตพระยฆ ซึ่งเป็นพระธรรมบาลปางดุร้าย ในที่นี้ทรงอยู่ในรูปลักษณะที่เรียกว่า พระมหาวัชรไภรวะ ตามประติมานวิทยาาระบุไว้ในคัมภีร์ศรีมหาวัชรไภรวะตันตระว่าพระองค์ทรงมีวรณะน้ำเงิน มี 9 พระเศียรโดยพระเศียรหลักเป็นกระบือ ทรงมี 34 พระกร โดยแต่ละพระกรถือสัญลักษณ์ต่าง ๆ และมี 16 พระบาทที่ทรงประทับแบบอาลีสาสนะเหยียบบนเหล่าสัตว์ นก และเทพต่าง ๆ ในศาสนาพราหมณ์ซึ่งสัญลักษณ์ต่าง ๆ ล้วนเป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาหลักทิวชยานทั้งสิ้น

ภาพที่ 20 พระยฆานตกะ จิตรกรรมทงกาของวัดโพธิ์เย็น อำเภอท่ามะกา จังหวัตากาญจนบุรี

ภาพที่ 21 พระนางสิงหวัตรา จิตรกรรมทงกาของวัดโพธิ์เย็น อำเภอท่ามะกา จังหวัตากาญจนบุรี

จิตรกรรมทงการูปพระทากินีสิงหวัตรา (ภาพที่ 21) ถูกเก็บรักษาที่วัดโพธิ์เย็นเป็นรูปของพระธรรมบาลฝ่ายหญิงในพระพุทศาสนาถัทธิวัชรยานแบบทิเบตในกายนิงมะที่มีพักตร์เป็นสิงห์ ในภาพนี้เป็นรูปลักษณะของพระนางสิงหวัตราของพระพุทศาสนาถัทธิวัชรยานแบบทิเบตในกายปฏีรูป (สาเกีย กาญ และเกลุก) โดยแสดงปางดุมัวรรณะน้ำเงิน พระเศียรสิงห์วรรณะขาว ประทับแบบอรรธปรยงกาสนะบนซากศพมนุษย์ที่สื่อถึงอำนาจของพระองค์ที่อยู่เหนือความชั่วร้าย พระหัตถ์ขวาถือกรรตฤาษูขึ้นและพระหัตถ์ซ้ายถือกลาไวัที่พระอรุระ และทรงประคองขั้ววางคะไวัที่พระอ้งสาซ้าย

4. พระอาจารย์และบุคคลสำคัญในประวัติศาสตรของทิเบต ได้แก่ พระปัทมสัมภาวะ และอาณาจักรแห่งที่พึ่งของพระปัทมสัมภาวะ

สำหรับจิตรกรรมทงกาที่เกี่ยวกับพระอาจารย์และบุคคลสำคัญในประวัติศาสตรของทิเบตแสดงรูปพระปัทมสัมภาวะทงหมด พระปัทมสัมภาวะทรงเป็นพระสงฆ์ชาวอินเดียผู้วางรากฐานพระพุทศาสนาในทิเบตอย่างมั่นคงและชาวทิเบตเรียกว่าพระองค์ว่า ครูริมโปเซ จิตรกรรมทงกาของวัดโพธิ์เย็นแสดงรูปพระปัทมสัมภาวะอยู่ 2 ภาพ ได้แก่ รูปพระครูตรักโปเซ (ภาพที่ 22) ซึ่งเป็นพระปัทมสัมภาวะในรูปพระธรรมบาล มีความเกี่ยวเนื่องกับคำสอนในคัมภีร์ที่ถูกซ่อนเร้นของกายนิงมะ ทรงแสดงรูปลักษณะแบบพระธรรมบาลอ้วนเตี้ย วรรณะแดง ถือวัชระและแมงป่องเป็นสัญลักษณ์ และมีครุฑอยู่เหนือพระเศียรซึ่งครุฑถูกเชื่อว่าเป็นผู้ปกป้องสมบัติและคัมภีร์ที่ถูกซ่อนเร้น อีกรูปหนึ่งคือรูปอาณาจักรแห่งที่พึ่งของพระปัทมสัมภาวะ (ภาพที่ 23) เป็นรูปแบบที่เริ่มปรากฏในกายนิงมะช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 แสดงบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่ถูกจัดอย่างเป็นระเบียบได้แก่ พระพุทเจ้า พระโพธิสัตว์ ยิตัม พระธรรมบาล และพระอาจารย์ในกายนิงมะ ซึ่งห้อมล้อมพระปัทมสัมภาวะองค์ประธาน จิตรกรรมทงกालักษณะดังกล่าวถูกสร้างเพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติสมาธิตั้งนิมิตถึงพระอาจารย์ประจำนิกายได้ชัดเจนมากขึ้นและสะท้อนถึงความเชื่อเรื่องการเคารพบูชาพระอาจารย์ประจำนิกายในอดีต

ภาพที่ 22 พระครุตรักโปเซ จิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็น อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 23 อาณาจักรแห่งที่พึ่งของพระปัทมสัมภวะ จิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็น อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี

ส่วนจิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิการมิตะมีรูปพระปัทมสัมภวะ 2 ภาพ (ภาพที่ 24 และ 25) ต่างแสดงรูปพระปัทมสัมภวะที่มีรูปลักษณ์แบบโยคีที่ทรงจิรวรร่วมกับการทรงเสื่อคลุมแบบกษัตริย์ทิเบตซึ่งสื่อว่าพระองค์ทรงมีสถานะเป็นกษัตริย์นักบวช โดยทั่วไปพระองค์ทรงถือวัชรในพระหัตถ์ขวาและกपालในพระหัตถ์ซ้าย และยังทรงประคองขั้ววงคและทรงมาลาห้าเหลี่ยมสีแดงซึ่งเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นสำหรับพระองค์เท่านั้น ทั้งนี้รูปหนึ่งแสดงพระปัทมสัมภวะปางสงบพระโอษฐ์แย้มยิ้ม (ภาพที่ 24) ส่วนอีกรูปทรง (ภาพที่ 25) ปรากฏพระโอษฐ์อ้าเห็นพระทนต์เล็กน้อย และมีนางปราชญาคือพระนางมณฑิระและพระนางเยเช โขเกลยลประทับยืนข้างพระองค์

ภาพที่ 24 พระปัทมสัมภวะ จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิการมิตะ อำเภอนาทม จังหวัดนนทบุรี

ภาพที่ 25 พระปัทมสัมภวะ จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิการมิตะ อำเภอนาทม จังหวัดนนทบุรี

ภาพที่ 26 พระอจละ จิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็น อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 27 พระนางมหายุรี จิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็น อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี

แต่จากการศึกษาเนื้อหาและรูปลักษณ์ตามประติมานวิทยาของจิตรกรรมทั้งกาที่เป็นกรณีศึกษาทั้งหมดมีเพียงรูปพระอจละ (ภาพที่ 26) และรูปพระนางมหายุรี (ภาพที่ 27) ซึ่งเป็นจิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็นที่แสดงรูปลักษณ์ไม่ตรงตามประติมานวิทยาใด ๆ พระอจละ ซึ่งพระนามมีความหมายว่า ผู้ไม่หวั่นไหว มีคัมภีร์หลายเล่มที่บรรยายถึงรูปลักษณ์ของพระองค์ เช่น คัมภีร์มหาไวโรจนสูตร และคัมภีร์สาธนาถา เป็นต้น แต่รูปลักษณ์ที่ปรากฏในจิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็น ที่เป็นพระธรรมบาลมัวร์ระขาว ประทับแบบอาลีตมาสนะ พระหัตถ์ขวาทรงทำดัชนีมุทราพร้อมถือวัชรชูขึ้น และพระหัตถ์ซ้ายกระทำวัตรกรรมทราไว้ที่พระอุระ ก็ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาจากคัมภีร์ใดเลย ผู้ศึกษาจึงตั้งข้อสังเกตว่ารูปลักษณ์ดังกล่าวอาจเกิดจากการวาดตามนิมิตที่ปรากฏของพระอาจารย์ท่านใดท่านหนึ่ง ส่วนรูปพระนางมหายุรีของวัดโพธิ์เย็นนั้น ทรงมัวร์ระขาว 6 พระเศียร 6 พระกรซึ่งถือสัญลักษณ์ต่าง ๆ และ 2 พระบาท อีกทั้งปรากฏนัยอยู่เบื้องหลังพระองค์อย่างชัดเจน แม้รูปลักษณ์ดังกล่าวจะไม่สอดคล้องกับเนื้อหาในคัมภีร์ที่กล่าวถึงพระองค์ เช่น คัมภีร์สาธนาถา และคัมภีร์นิชปันโนคาถา เป็นต้น แต่การปรากฏรูปนัยอย่างโดดเด่นก็สามารถเชื่อมโยงความสำคัญของพระองค์ซึ่งมีที่มาจากมนต์คาถาป้องกันพิษงูได้

รูปแบบทางศิลปกรรม

สำหรับการวิเคราะห์รูปแบบศิลปกรรม ผู้ศึกษาได้แบ่งจิตรกรรมทั้งกาที่วิเคราะห์ออกเป็น 2 กลุ่มตามที่มาของจิตรกรรมทั้งกา ได้แก่ จิตรกรรมทั้งกาที่ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็น และจิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดารา จิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็นมีที่มาจากทิเบตบริเวณที่ติดกับพรมแดนจีน (อาณาเขตก่อนปี ค.ศ. 1959 ซึ่งทิเบตสูญเสียเอกราช) จึงเป็นไปได้ว่ามีที่มาจากภาคตะวันออก (แคว้นคาม) หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (แคว้นอัมโด) ของทิเบต ส่วนจิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดารากลับเข้ามาในประเทศไทยทั้งจากการเช่าซื้อและว่าจ้างให้วาด รวมทั้งได้รับจากชาวทิเบตที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของมูลนิธิพันดารา จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดาราจึงมีแหล่งที่มาหลากหลาย โดยผู้ศึกษาได้แบ่งกลุ่มจิตรกรรมตามภูมิภาคแหล่งที่มา ได้แก่ จิตรกรรมทั้งกาที่มาจากภายในทิเบต ซึ่งในที่นี้คือภูมิภาคปกครองตนเองทิเบตอันมีกรุงลาซาเป็นเมืองหลวง (ทิเบตภาคกลาง) และทิเบตภาคตะวันออกซึ่งปัจจุบันถูกแบ่งเป็นมณฑลต่าง ๆ ที่อยู่ในการปกครองของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และจิตรกรรมทั้งกาที่นำมาจากภายนอกทิเบต ซึ่งในที่นี้คือประเทศอินเดียและเนปาล

จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดาราที่นำมาจากภายในทิเบตนั้น ผู้ศึกษาแบ่งกลุ่มเป็นจิตรกรรมทั้งกาที่มาจากภาคกลาง ได้แก่ รูปพระนางสิตตาราซึ่งนำมาจากกรุงลาซา (ภาพที่ 14) และรูปพระโภชชยคุรุไวฑูรยประภา (ภาพที่ 7) จิตรกรรมทั้งกาจากภาคตะวันออก ซึ่งในกลุ่มนี้ได้แบ่งย่อยออกเป็นแคว้นตามภูมิภาคเดิมของทิเบต คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือแคว้นอัมโด ได้แก่ รูปพระนางสิตตาราจากเมืองเรื่บกง (ภาพที่ 15) รูปพระนางสิตตาราจากเมืองชินหนิง (ภาพที่ 16) และรูปพระปัทมสัมภวะจากเมืองอาบา (ภาพที่ 25) และจิตรกรรม

ทั้งจากภาคตะวันออกหรือแคว้นคาม ได้แก่ รูปพระพุทธรูปเจ้าแห่งการปลงอาบัติ 35 พระองค์ซึ่งมาจากเมืองเดรเก (ภาพที่ 9) รูปพระมัญชุศรี 5 พระองค์ (ภาพที่ 10) รูปพระนางตารา 21 พระองค์ (ภาพที่ 13) และรูปพระนางสิตตารา (ภาพที่ 17) ซึ่งทั้งสามภาพนี้ถูกนำมาจากเมืองซัมโด สำหรับจิตรกรรมทั้งการบุปผะเทศรสุมวดี (ภาพที่ 6) และรูปพระนางสิตตารา (ภาพที่ 18) ผู้ศึกษาได้จัดกลุ่มแยกไว้เฉพาะ เนื่องจากทราบเพียงว่าถูกนำเข้ามาจากทิเบต แต่ไม่มีข้อมูลชัดเจนว่ามาจากภูมิภาคใด ส่วนจิตรกรรมทั้งกาที่ถูกนำมาจากภายนอกทิเบต ได้แก่ รูปพระนางขิรวินิตารากจากประเทศเนปาล (ภาพที่ 11) รูปพระนางสิตตารา (ภาพที่ 19) และรูปพระปัทมสัมภวะจากเมืองธรรมศาลา ประเทศอินเดีย (ภาพที่ 24)

ผู้ศึกษาวิเคราะห์โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ องค์ประกอบ รูปทรง และการใช้สี การไล่น้ำหนัก การใช้เส้นและลวดลาย ผลจากการวิเคราะห์นั้นสรุปผลรูปแบบด้านศิลปกรรมของจิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็น และมูลนิธิพินดารได้ 2 รูปแบบสำคัญ ได้แก่ จิตรกรรมทั้งกาทิเบตแบบภาคกลาง และจิตรกรรมทั้งกาทิเบตแบบภาคตะวันออก โดยรูปแบบทั้งสองนี้มีลักษณะร่วมกันคือ เป็นรูปแบบจิตรกรรมทั้งกาทิเบตที่พัฒนาจนเป็นรูปแบบของตนเองแล้วตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา ได้แก่ องค์ประกอบเน้นบุคลลประธานให้มีขนาดใหญ่ที่สุดและประทับอยู่กึ่งกลางภาพ ล้อมรอบด้วยรูปบุคลลบริวารหรือรูปทรงทิวทัศน์ที่จัดวางอย่างสมมาตรฉากหลังโดยทั่วไปถูกแบ่งออกเป็นท้องฟ้าที่ส่วนบนและเนินหญ้าที่ส่วนล่างของภาพ รูปทรงบุคลล เครื่องทรงและเครื่องประดับส่วนใหญ่เป็นแบบแผนที่ถูกกำหนดไว้ในประติมานวิทยา

รูปทรงบุคลลหากเป็นพระพุทธรูปเจ้ามักอยู่ในรูปทรงคล้ายสามเหลี่ยมที่มีแกนพระวรกายตั้งตรงเพื่อสื่อถึงความสงบมั่นคง รูปทรงพระโพธิสัตว์ปางสงบมักมีเส้นแกนพระวรกายเฉียงออกจากเส้นแกนแนวตั้งเพื่อแสดงกิริยาเคลื่อนไหวและมักมีพระวรกายผอมเพียวด้วยเส้นรอบนอกที่ลื่นไหลอย่างอ่อนช้อย ส่วนรูปทรงของพระโพธิสัตว์ปางดุและพระธรรมบาลมักมีพระวรกายอ้วนเตี้ย เส้นแกนพระวรกายเฉียงออกจากเส้นแกนแนวตั้ง ประกอบกับส่วนใหญ่ประทับแบบอาลีหะหรืออรรธปรัยงกาสนะซึ่งทำให้แสดงกิริยาเคลื่อนไหวที่รุนแรงดูเด่นมากกว่าพระโพธิสัตว์ปางสงบ

เครื่องทรงและเครื่องประดับสำหรับพระโพธิสัตว์ปางสงบและพระพุทธรูปเจ้าในรูปสัมโมคคายส่วนใหญ่ทรงโธตี 2 – 3 ชั้น คล้องผ้าคล้องพระอังสา ผ่าคาดเฉียง ประดับด้วยสร้อยพระศอเส้นสั้นและยาว กุณฑล พาหุรัด ทองพระกรและทองพระบาท ทรงสิริภรณ์ตาบริตนะรูปหยดน้ำ 5 ตาบริตและผูกด้วยผ้ากรรเจียก ชายผ้าคล้องพระอังสาและชายของผ้ากรรเจียกบ่อยครั้งถูกประดิษฐ์ให้ปลิวขึ้นเป็นแนวซิกแซกขึ้นสู่ด้านบน ทั้งนี้ริ้วผ้าที่ต้องลมมักนิยมประดิษฐ์ให้มีรูปทรงคล้ายกลีบดอกไม้จนกลายเป็นแบบแผนทางพุทธศิลป์ของทิเบต สำหรับเครื่องทรงและเครื่องประดับของพระธรรมบาลมักทรงหนึ่งเสื่อแทนโธตี คล้องมาลัยศิระษะมนุษย์ หนึ่งข้าง หนึ่งมนุษย์ และประดับพระวรกายด้วยเครื่องประดับที่ทำจากกระดูก และส่วนใหญ่ทรงสิริภรณ์กะโหลก 5 ยอด ทั้งนี้บางพระองค์อาจเปลือยพระวรกาย ขึ้นอยู่กับรายละเอียดตามประติมานวิทยาของแต่ละพระองค์ เช่น พระยามานตะจะทรงเปลือยพระวรกาย เป็นต้น ส่วนรูปทรงตกแต่งฉากหลังได้รับอิทธิพลจากศิลปะจีน ที่สำคัญอาทิ ก้อนเมฆ รูปยู่อี้ ดอกไม้แบบดอกโบตั๋น ก้อนหินขรุขระ

ภาพที่ 28 การไล่น้ำหนักเพียงเล็กน้อย แต่ไม่เน้นการสร้างปริมาตรสมจริง ในรูปพระอักโขภยะ จิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็น

ภาพที่ 29 การใช้เส้นรอบนอกสีแดงสำหรับพื้นที่สีวรรณะร้อน ในรูปพระไภษัชยคุรุ จิตรกรรมทั้งกาของ มุลนิธิพันดารา

ภาพที่ 30 รายละเอียดส่วนพระพักตร์ถูกวาดด้วยเส้นที่ประณีตเป็นพิเศษ ในรูปพระไภษัชยคุรุจิตรกรรม ทั้งกาของมุลนิธิพันดารา

ด้านการใช้สี การไล่น้ำหนัก การใช้เส้นและลวดลาย จิตรกรรมทั้งกาที่เบตนิยมการใช้เส้นสร้างรูปทรง และตกแต่งรายละเอียดต่าง ๆ มากกว่าการสร้างปริมาตรจากการไล่น้ำหนักให้กลมกลึง (ภาพที่ 28) ถึงกระนั้นก็ปรากฏการไล่น้ำหนักอยู่บ้าง สีของเส้นที่เข้มมักเป็นสีน้ำเงินสำหรับพื้นที่สีเข้มวรรณะเย็นและเส้นสีแดงสำหรับพื้นที่สีวรรณะร้อน (ภาพที่ 29) โดยเฉพาะส่วนพระพักตร์ถูกวาดด้วยเส้นที่ประณีตเป็นพิเศษ (ภาพที่ 30)

ภาพที่ 31 การใช้เส้นทองวาดคู่กับเส้นสีเข้มบนปลายใบไม้ ในรูปพระนางสีดาดารา จิตรกรรมทั้งกาของ มุลนิธิพันดารา

ภาพที่ 32 การใช้เส้นทองแบบริ้วสลับแบบฟันปลาแทนรัศมีของประภาวดี ในรูปพระนางสีดาดารา จิตรกรรมทั้งกาของมุลนิธิพันดารา

ภาพที่ 33 รายละเอียดการใช้เส้นทองวาดคู่กับเส้นสีเข้มบนปลายใบไม้ (กลาง) และการใช้เส้นทองแบบ ริ้วสลับแบบฟันปลาแทนรัศมีของประภาวดี (ขวา) ในรูปพระชกษีโรเกศวร (ซ้าย) จิตรกรรม ทั้งกาจากสถาบันศิลปะทั้งกาที่เบต เมืองธรรมศาลา ประเทศอินเดีย

ด้านความแตกต่างกันเชิงรูปแบบศิลปกรรมนั้น จิตรกรรมทั้งกาทิเบตแบบภาคกลางมีลักษณะเด่นสำคัญ คือ นิยมใช้สีน้ำเงินและเขียวเป็นพื้นหลังสำหรับท้องฟ้าและเนินหญ้า สีหนาและสดใสมักใช้ประภาวสีสีน้ำเงินเข้มและประภาณทลเป็นสีเขียวหรือเป็นลวดลายทองประดับรัตนะ นิยมใช้เส้นสีทองวาดคู่กับเส้นสีเข้ม โดยเฉพาะใบไม้ที่มักปรากฏอยู่บนปลายใบไม้แบบแฉก (ภาพที่ 31) และเส้นสีทองแบบริ้วโค้งและแบบหยักฟันปลาตลอดทั้งคันแท่นรัศมีของประภาวสี (ภาพที่ 32) รูปแบบทางศิลปกรรมนี้มักเป็นรูปแบบโดยทั่วไปในจิตรกรรมทั้งกาของทิเบต ดังปรากฏในจิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธินิพนดารารูปพระนาง สิตตารา (ภาพที่ 14) และรูปพระโฆษชัยคุรุ (ภาพที่ 7) จากกรุงลสา นอกจากนี้ยังเป็นรูปแบบของจิตรกรรมทั้งกาทิเบตที่ถูกสร้างตามความเชื่อของลัทธิขยานแบบทิเบตโดยช่างชาวจีน ดังเห็นได้จากจิตรกรรมทั้งกาของวัดโพธิ์เย็นทุกภาพ ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวถูกนำไปเผยแพร่ยังนอกเขตแดนทิเบตโดยชาวทิเบตลี้ภัยด้วย ดังเห็นได้จากรูปพระนางสิตตารา (ภาพที่ 19) ที่ถูกวาดโดยชาวไทยที่ไปศึกษาที่โรงเรียนสอนจิตรกรรมทั้งกาที่เมืองธรรมศาลา ประเทศอินเดีย และรูปพระนางขทรวินิตารา (ภาพที่ 11) หรืออัฐมหายตาราจากประเทศเนปาลโดยรูปพระนางขทรวินิตารานี้ได้สอดแทรกรูปแบบเฉพาะของศิลปินเข้าไปด้วย เช่น การใช้เส้นที่แสดงความเคลื่อนไหวอย่างมาก รูปแบบจิตรกรรมทั้งกาทิเบตแบบภาคกลางนี้ยังมีลักษณะเหมือนกับสกุลช่างเมรีที่ได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐบาลพลัดถิ่นของทิเบตด้วย ดังเห็นได้จากรูปพระขทกษีโลเศวร (ภาพที่ 33) จิตรกรรมทั้งกาสกุลช่างเมรีสมัยปัจจุบัน จากสถาบันศิลปะทั้งกาทิเบต (Institute of Tibetan Thangka Art) เมืองธรรมศาลา ประเทศอินเดีย

ส่วนจิตรกรรมทั้งกาทิเบตแบบภาคตะวันออกแบ่งออกได้ 3 รูปแบบย่อย คือ จิตรกรรมทั้งกาจากแคว้นอัมโด จิตรกรรมทั้งกาจากเมืองเดรเก (แคว้นคาม) และจิตรกรรมทั้งกาจากเมืองซัมโด (แคว้นคาม) จิตรกรรมทั้งกาจากแคว้นอัมโดรูปแบบโดยทั่วไปยังเหมือนกับจิตรกรรมทั้งกาทิเบตแบบภาคกลาง ทั้งการจัดองค์ประกอบ การใช้สี เส้น น้ำหนักและลวดลาย ดังเห็นได้จากจิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธินิพนดารารูปพระปัทมสัมภาจากเมืองอาบา (ภาพที่ 25) ยกเว้นจิตรกรรมทั้งกาเมืองเรีบกงของแคว้นอัมโดที่มีลักษณะเด่นที่ประภาณทลเป็นแถบสีต่าง ๆ ดังเห็นได้จากรูปพระนางสิตตารา (ภาพที่ 15) ส่วนจิตรกรรมทั้งกาที่มาจากเมืองเดรเก (ภาพที่ 9) มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับจิตรกรรมทั้งกาทิเบตแบบภาคกลางเช่นกัน แต่การใช้สีไม่สดจัดและบางมากกว่า แต่จิตรกรรมทั้งกาจากเมืองซัมโดแสดงให้เห็นถึงรูปแบบที่โดดเด่นและแตกต่างจากจิตรกรรมทั้งกาทิเบตแบบภาคกลางอย่างชัดเจน คือ การใช้สีไม่สดจัด เน้นสร้างบรรยากาศบางเบาผ่านการไล่สีน้ำหนักอย่างกลมกลืนคล้ายจิตรกรรมจีนในส่วนพื้นหลัง แต่สำหรับรูปทรงหลักยังคงใช้สีที่หนา รูปทรงภูเขาและทะเลสาบมักมีพื้นที่ว่างแบบเปิด แม้ว่าจะนิยมใช้เส้นสำหรับการสร้างรูปทรงแต่บางครั้งเส้นก็ถูกไล่น้ำหนักให้เจือจางไปกับสีของพื้นหลัง สำหรับเส้นรัศมีประภาวสีที่มีลักษณะเป็นริ้วโค้งและแบบหยักฟันปลา มักใช้สีน้ำเงินและสีแดง (ภาพที่ 34) ส่วนการใช้เส้นทองบนใบไม้มักปรากฏโดดเด่นเฉพาะเส้นกลางใบมากกว่าบริเวณปลายใบ (ภาพที่ 35) และไม่นิยมประภาณทลลวดลายทองประดับรัตนะแบบภาคกลางแต่นิยมใช้ประภาณทลที่มีสีโปร่งแสง (ภาพที่ 36) ลักษณะดังกล่าวปรากฏในจิตรกรรมทั้งการูปพระมัญชุศรี 5 พระองค์ (ภาพที่ 10), รูปพระนางตารา 21 พระองค์ (ภาพที่ 13) และรูปพระนางสิตตารา (ภาพที่ 17) นอกจากนี้รูปแบบจิตรกรรมทั้งกาแบบภาคตะวันออกจากเมืองซัมโดยังเหมือนกับจิตรกรรมทั้งกาสกุลช่างการิมะ กาดรี ซึ่งเป็นสกุลช่างสำคัญทางภาคตะวันออกของทิเบต ดังเช่นรูปพระนางสรสวดี (ภาพที่ 37) จิตรกรรมทั้งกาสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 18

ภาพที่ 34 การใช้เส้นสีน้ำเงินและสีแดงแบบริ้วสลับกับแบบฟันปลาแทนรัศมีของประภาวดี

ในรูปพระมัญชุศรี 5 พระองค์ จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดารา

ภาพที่ 35 การใช้เส้นทองวาดคู่กับเส้นสีเขียวบนปลายใบไม้ ในรูปพระนางตารา 21 พระองค์จิตรกรรม
ทั้งกาของมูลนิธิพันดารา

ภาพที่ 36 การใช้ประภาณทลสีโปร่งแสง ในรูปพระนางสิตตารา จิตรกรรมทั้งกาของมูลนิธิพันดารา

ภาพที่ 37 การใช้บรรยากาศเบาบางแบบจิตรกรรมจีน ในรูปพระนางสร้อยหวดี จิตรกรรมทั้งกา ศิลปะทิเบต
ภาคตะวันออก สกulptช่างการัมะ กาดรี สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 18

ที่มา : Tsarak Pema Namdol Thaye, "A Painter's Approach to Style," in Tibetan Art : Towards a Definition of Style, Edited by Jane Casey Singer and Philip Denwood (London : Laurence King Publishing, 1997), 274.

อย่างไรก็ตาม จิตรกรรมทั้งกาที่ถูกสร้างด้วยเทคนิควิธีการสมัยใหม่ผู้ศึกษาได้จัดแยกไว้อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีแนวโน้มเป็นผลงานพาณิชศิลป์ จิตรกรรมทั้งกาที่กลุ่มนี้มักใช้วัสดุและวิธีการผลิตที่ให้ผลงานจำนวนมาก รวดเร็ว และมีต้นทุนประหยัด หากเป็นวิธีการวาดก็ไม่แสดงความประณีตจิตรเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามจิตรกรรมทั้งกาที่ถูกสร้างด้วยวิธีการนี้มีรูปแบบทั้งจากภาคกลางและภาคตะวันออก เช่น รูปพระปัทมสัมภวะจากเมืองธรรมศาลา (ภาพที่ 24) และรูปพระนางสิตตาราที่ไม่ทราบแหล่งที่มาถูกสร้างด้วยวิธีการวาด (ภาพที่ 18) และรูปพระนางสิตตาราจากเมืองซินหนิงที่ถูกสร้างด้วยวิธีการพิมพ์ตะแกรงไหม (ภาพที่ 16) ต่างแสดงรูปแบบจิตรกรรม

ทั้งกาติเบตแบบภาคกลาง ส่วนรูปพุทธเกษตรสุขาวดีที่ถูกสร้างด้วยวิธีภาพพิมพ์คอมพิวเตอร์ (ภาพที่ 6) มีรูปแบบจิตรกรรมทั้งกาติเบตแบบภาคตะวันออก

ทางด้านการใช้งานในปัจจุบันนี้จิตรกรรมทั้งกาที่ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็นไม่ได้มีบทบาทด้านพระพุทธรูปศาสนาที่วิจิตรสวยงามอย่างชัดเจนเนื่องจากคณะสงฆ์ของวัดโพธิ์เย็นเน้นการปฏิบัติธรรมในฝ่ายจีนิกายมากกว่า ต่างจากจิตรกรรมทั้งกาที่ถูกเก็บรักษาไว้ที่มูลนิธิพันดาราซึ่งถูกใช้ประกอบกิจกรรมสำหรับเผยแพร่องค์ความรู้ด้านทิวทัศน์ศึกษา หรือใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมทางลัทธิวัชรยานโดยมีพระอาจารย์ในลัทธิวัชรยานที่ได้รับการนิมนต์มาเป็นผู้ประกอบพิธี

สรุปผล

จิตรกรรมทั้งกาที่ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดโพธิ์เย็นและมูลนิธิพันดารา ซึ่งเป็นจิตรกรรมทั้งกากรณีศึกษาในประเทศไทยเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะพุทธศิลป์ที่เบตที่ได้รับการสืบทอดการสร้างตามประเพณีโดยในด้านเนื้อหาทางพุทธปรัชญาที่ปรากฏในจิตรกรรมทั้งกาจำเป็นต้องถ่ายทอดรูปลักษณ์ให้ถูกต้องตามที่คัมภีร์ศาสนาหรือประติมานวิทยาเฉพาะของเบตได้กำหนดไว้ หากมีลักษณะที่แตกต่างออกไปอาจเป็นไปได้ว่าเกิดจากการเห็นรูปลักษณ์ใหม่ผ่านการตั้งนิมิตถึงพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ๆ โดยเฉพาะ สำหรับรูปแบบด้านศิลปกรรมมี 2 รูปแบบสำคัญ คือ จิตรกรรมทั้งกาแบบเบตภาคกลาง และจิตรกรรมทั้งกาแบบเบตภาคตะวันออก จิตรกรรมทั้งกาแบบเบตภาคกลางเป็นลักษณะที่ถูกสร้างอย่างแพร่หลายทั้งในเขตแดนเบต ศิลปะจีนที่ได้รับอิทธิพลพุทธศิลป์เบตและประเทศต่าง ๆ ซึ่งมีชาวเบตอพยพไปอาศัย อีกทั้งมีรูปแบบที่เหมือนกับจิตรกรรมทั้งกาเบตสกุลช่างเมณรี ส่วนจิตรกรรมทั้งกาแบบเบตภาคตะวันออกแม้จะมีรูปแบบโดยทั่วไปเหมือนกับจิตรกรรมทั้งกาแบบเบตภาคกลาง แต่จิตรกรรมทั้งกาที่มาจากเมืองซัมโคก็สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะอันโดดเด่นที่แตกต่างจากจิตรกรรมทั้งกาเบตภาคกลางอย่างชัดเจน โดยรูปแบบดังกล่าวมีลักษณะเหมือนกับจิตรกรรมทั้งกาสกุลช่างการ์มะ กาดรี ที่แพร่หลายอยู่ในเบตภาคตะวันออก ปัจจุบันการสร้างจิตรกรรมทั้งกามีวิธีการเชิงพาณิชย์มากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้น จึงพบว่าจิตรกรรมทั้งกาที่เป็นกรณีศึกษาส่วนหนึ่งถูกสร้างขึ้นในเชิงพาณิชย์โดยมีคุณภาพการสร้างสรรค์งานที่ไม่วิจิตรเท่าที่ควร ต้นทุนการผลิตต่ำ สามารถผลิตได้จำนวนมากในเวลาไม่นาน และบางภาพถูกสร้างด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจิตรกรรมทั้งกาจะถูกสร้างตามแบบประเพณีดั้งเดิมหรือวิธีการสมัยใหม่ และมีความงามอย่างวิจิตรแบบสกุลช่างต่าง ๆ หรือมีรูปแบบเรียบง่าย แต่หากรูปลักษณ์ของบุคคลรวมทั้งส่วนประกอบต่าง ๆ ในจิตรกรรมทั้งกาถูกถ่ายทอดได้ตรงตามเนื้อหาที่คัมภีร์ทางศาสนากำหนดไว้ จิตรกรรมทั้งกานั้นก็สามารถตอบสนองความศรัทธาของผู้สักการะได้ โดยจิตรกรรมทั้งกาเป็นเสมือนพระปฎิมาอีกรูปแบบหนึ่งในพระพุทธรูปศาสนาที่วิจิตรสวยงามแบบเบต

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ชาญเสน. พระพุทธรูปแบบเบต. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ไทยเบต, 2538.

วิศวกัทร มณีปัทมเกตุ, หลวงจีน, ผู้แปล. พระไภษัชยคุรุไวฑูรยประภาสัปตพุทธ ปุรวปณิธานวิเศษสูตร.

กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ไทยเบต, 2544.

_____, ผู้แปล. มหาสุขาวตวิญหสูตร. กรุงเทพมหานคร : ส่องสยาม, 2551.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ [ส. ศิวรักษ์]. พุทธตันตระหรือวัชรยาน. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ไทย – เบต, 2542.

ภาษาต่างประเทศ

Bhattacharyya, Benoytosh. The Indian Buddhist Iconography. Calcutta : Firma K. L.

Mukhopadhyay, 1968.

- Chandra, Lokesh and Vira, Raghu. Buddhist Iconography. New Delhi : International Academy of Indian Culture and Aditya Prakashan, 1991.
- Getty, Alice. The Gods of Northern Buddhism : Their History, Iconography and Progressive Evolution through the Northern Buddhist Countries. Tokyo : Charles E. Tuttle Company, 1962.
- Heller, Amy. Tibetan Art. Milan : Jaca Book, 1999.
- Jackson, David Paul and Jackson, Janice A. Tibetan Thangka Painting : Methods and Materials. London : Serindia Publications, 1984.
- Rhie, Marylin M. The Sacred Art of Tibet : Wisdom and Compassion. London : Thames and Hudson, 1991.
- Singer, Jane Casey and Denwood, Philip edited. Tibetan Art : Towards A Definition of Style. London : Laurence King Publishing, 1997.